

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

Силабус навчальної дисципліни

СОЦІОЛОГІЯ

Рівень освіти:	вищої	Перший (бакалаврський)
Галузь знань:		03 Гуманітарні науки
Спеціальність:		035 Філологія
Спеціалізації:		035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Освітньо-професійні програми:		Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Обсяг:		3 кредити (90 год.)
Семестр, рік навчання:		3-й семестр 2-й рік навчання
Дні, час, місце:		Французький бульвар 22-24, за розкладом; он-лайн на платформі Zoom
Викладач:		Тамара Євгенівна МОСІЙЧУК , к. соціол. н, доцент
Контактний телефон:		+380 97 218 36 27
Е-mail		t.mosiichuk13.07@onu.edu.ua
Робоче місце:		Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Консультації:		Онлайн-консультації на платформі Zoom. Очні консультації: Французький бульвар 22-24, щотижнево за розкладом.
Комунікація:		Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни:	Навчальна дисципліна «Соціологія» вивчає закони і закономірності функціонування та розвитку особистості, соціальної групи, спільноти, суспільства в цілому; соціальне життя суспільства, тобто взаємодію соціальних суб'єктів з проблем, пов'язаних з їх соціальними статусами та ролями.
Мета курсу.	Мета навчальної дисципліни «Соціологія» - сформувати у здобувачів вищої освіти здатність застосовувати знання, вміння та навички під новим кутом зору аналізувати повсякденні суспільні соціально-економічні, соціально-політичні, соціокультурні й, власне, соціальні відносини між людьми та їх великими об'єднаннями, їх вплив на соціальну дійсність та можливості прогнозувати потенційне майбутнє; досягнути соціологізації процесу мислення здобувачами для формування навичок цілісного, структурованого та системного бачення соціальної реальності.

<p>Завдання дисципліни:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – сформувати соціологічне бачення соціальної реальності, що спонукатиме до виникнення інтересу до вивчення соціальних проблем на основі отриманих знань, умінь та навичок наукового аналізу функціонування суспільства; – сформувати знання здобувачів про історію виникнення, становлення, функціонування й розвиток науки соціології, окреслити проблемне поле соціологічної діяльності та основні досягнення в даній науковій сфері та значущість соціологічного знання для суспільства; – сформувати здатність критичного осмислення соціальної реальності на підґрунті знань про суспільство й мотивації до здатності пошуку та аналізу соціологічної інформації з різних джерел; – враховуючи спеціалізацію студента як громадянина сучасного суспільства, сформувати у здобувачів моральні та соціальні якості як обов'язкову умову інтеграції у суспільні й соціальні відносини та успішне виконання своїх професійних обов'язків.
<p>Очікувані результати</p>	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прогностичну цінність соціологічного знання у соціальній та професійній діяльності як соціально-особистісної компетентності; – еволюцію змісту, способи вживання поняття «людина», «суспільство», «держава», «країна», в контексті різних наукових напрямів, під кутом зору природничих наук, філософії, права, соціології; – об'єкт, предмет і методологію, історію становлення та розвитку соціологічної науки, основні соціологічні теорії й категорії, їх характеристики та особливості; – наукові соціологічні підходи до вивчення про «соціальне», особистість, чинники впливу її формування в процесі соціалізації, основні закономірності і форми регуляції соціальної поведінки; – природу виникнення та функціонування соціальних спільнот та соціальних груп, види та наслідки соціальних процесів, типи та структуру суспільств в цілому, й, зокрема, соціальних об'єднань та організацій, специфіку їх інтересів; – форми соціальних взаємодій, чинники соціального розвитку, способи та засоби структурування соціальних явищ та процесів; – методологію та методи соціологічних досліджень, способи збору та аналізу соціологічних даних, <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати соціальний аспект в явищах суспільного життя; – орієнтуватися в історії соціологічних вчень, шкіл і напрямів; – адекватно використовувати категоріальний апарат науки в аналізі явищ соціального життя; – поєднувати теоретичні узагальнення та емпіричні результати в аналізі соціальних закономірностей; – володіти основами соціологічного аналізу; – застосовувати дані результатів соціологічних досліджень та сформовані соціальні та законодавчі технології у формуванні успішної власної життєдіяльності та свого близького, родинного та

	<p>професійного оточення у комунікаціях в різних сферах та галузях суспільства.</p> <p>– використовувати навички урегулювання як власних дій, так і регулювання взаємодією з суб'єктами соціально-професійного впливу на основі знань статусного репертуару та соціально-рольової поведінки у суспільній та професійній діяльності.</p>
--	---

ОПИС КУРСУ

<p>Форми і методи навчання</p>	<p>Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та семінарських (10 год.) занять, організації самостійної роботи здобувачів (60 год.).</p> <p>Методи навчання:</p> <p>Словесні методи: лекція, дискусія, полеміка, бесіда;</p> <p>Наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;</p> <p>Практичні методи: реферування, конспектування, есе; виконання логічно обумовлених завдань; «мозкова атака», рольові ігри, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією.</p> <p>Самостійна робота, з метою поглиблення знань та формування вмінь, включає роботу текстовим матеріалом, навчально-методичною літературою, статистичними даними, результатами соціологічних досліджень, оприлюднених на спеціальних сайтах в мережі Інтернет українськими та зарубіжними науковими Центрами; реферуванням наукових статей з соціології, виконанням практичних завдань: складання тематичного тезайрусу, складання згідно нормативних правил реферату, написання есе та наративу для висловлення власного кута зору та власних думок із залученням категоріального апарату соціології з метою пошуку доказових аргументів та фактів; підготовку презентацій.</p>
<p>Зміст навчальної дисципліни</p>	<p>Змістовий модуль 1. Науковий статус соціології. Історія, теорія та основні категорії соціології</p> <p>Тема 1. Місце соціології в системі наукового знання.</p> <p>Види знання. Повсякденне та наукове знання. Критерії наукового знання. Співвідношення соціології з соціогуманітарними науками (філософія, історія, соціальна психологія, політологія, демографія і т. д.) Сутність соціологічного знання. Специфіка соціологічної системи знання.</p> <p>«Соціальне» як окрема реальність». Соціальна та наукова проблеми. Потреба в науковому вивченні суспільства. Макро- та мікро-рівень наукового знання. Об'єкт і предмет науки. Структура та функції соціології. Визначення та завдання теоретичної соціології, спеціальних та галузевих теорій, емпіричного рівня досліджень. Прогностична цінність соціологічного знання у соціальній та професійній діяльності як соціально-особистісна компетентність.</p> <p>Тема 2. Історія становлення, функціонування та розвиток соціологічної науки.</p> <p>Етапи інституціоналізації науки «Соціологія». Особливості української соціологічної думки: історія та сучасність. Інституційно-організаційні критерії. Внутрішній і зовнішній чинники розвитку науки та особливості детермінації предметної галузі соціології: рівень розвитку та пріоритети суспільства, конкретно-історична детермінація, суспільне замовлення, особистісні чинники та ін. Парадигми та школи в історії соціології. Предмет соціологічного аналізу в теоріях вчених класичного періоду.</p>

Тема 3. Особливості української соціологічної думки.

Логіка сучасних поглядів на предмет соціології. Еволюція змісту, способи вживання поняття «людина», «суспільство», «держава», «країна» в контексті різних наукових напрямів під кутом зору природничих наук, філософії, літератури, права та соціології. Соціологічні школи та напрямки в Україні. Виклики соціології XXI століття: глобалізація, посткласицизм, постмодернізм. Є.Головаха, Ю.Пачковський, С.Оксамитна, Н.Коваліско й ін.

Тема 4. Соціальні взаємодії як механізми процесів обміну.

Суспільні та соціальні відносини: наукові категорії та їх характеристики. Механізми солідаризації соціуму. Ставлення, відносини, відношення. Соціальна дія та соціальні відносини в соціологічних концепціях науковців. Мова як соціокультурний код суспільства. Потреби, інтереси та цінності як основи соціальної взаємодії та дії. Місце потреб, інтересів та цінностей у системі суспільства, групової та міжособистісної взаємодії, крос-культурних зв'язків (М. Вебер, Т. Парсонс, Р. Мертон, Д. Рисмен, А. Маслоу та ін.)

Змістовий модуль 2. Форми та типи організації соціального життя: соціальні взаємодії, соціальний порядок, диференціація, нерівність

Тема 5. Соціальна структура суспільства.

«Соціальний порядок». «диференціація» та «нерівність» - дефініції, що створюють інтегральне уявлення про елементи і властивості соціальної структури. Соціальна структура та соціальна система. Макро- мікро- рівні наукового дослідження суспільства: Особливості та принципи структурування суспільства. Види соціальної структури: ідеальна, нормативна, організаційна, випадкова.

Елементи соціальної структури: соціальні групи, соціальні інститути, соціальні спільноти, соціальні організації та соціальні об'єднання; соціальні статуси та ролі.

Тема 6 . Соціалізація особистості та соціальна мобільність.

Категорії соціальної ролі та соціального статусу. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особистість. Особистість як сукупність соціальних характеристик та соціальних відносин. Соціалізація особистості. Виховання. Навчання. Адаптація, інтеріоризація. Рольовий репертуар. Статусний набір.

Соціальна мобільність та її історичні тенденції. Основні чинники мобільності. Поняття соціального простору. Інтереси як синтез потреб, цінностей, мотивів дій соціальних суб'єктів. Вітчизняні та зарубіжні дослідження соціальної мобільності. Проблеми соціальної стратифікації і мобільності в сучасній Україні - Н. Коваліско. Становлення середнього класу в сучасному українському суспільстві.

Тема 7. Соціальна стратифікація та соціальна динаміка суспільства.

Історичні типи. Фундамент та профіль соціальної стратифікації. Теорії соціальної стратифікації та творчі концепції соціальної стратифікації. Н.Луман та Т.Лукман про особливості стратифікації та нерівностей у суспільствах. Соціальна стратифікація як носій диференціації. Соціальні ексклюзії/інклюдії як процеси сучасного суспільства.

Соціальна динаміка, соціальні зміни та соціальний розвиток та їх співвідношення, зміст та спрямованість соціального розвитку.

	<p>Соціальні протиріччя як джерела соціального розвитку, їх класифікація та характеристика основних видів. Соціальні конфлікти.</p> <p>Змістовий модуль 3. Методологія соціологічного дослідження як спосіб наукового пізнання соціальної дійсності</p> <p>Тема 8. Методологія та методи у загальнонауковому та соціологічному знанні.</p> <p>Методологія, метод, методика. Методологія як спосіб наукового пізнання соціальної дійсності. Поняття методу. Якісні та кількісні методи збору первинної інформації, їх характеристика: особливості, недоліки та переваги. Метод аналізу документів в соціологічному дослідженні. Методи опитування: анкетування, інтерв'ю, тестування. Метод спостереження. Експериментальні дослідження. Системність соціологічного підходу. Знання про суспільство як системи з позиції трьох фундаментальних соціологічних категорій - суспільства, культури, особистості.</p> <p>Тема 9. Програма соціологічного дослідження. Сучасні соціологічні дослідження в Україні: стан та перспективи.</p> <p>Основні елементи програми соціологічного дослідження: логічний план, схема понять операціональної інтерпретації, характеристика методів. Теоретико-методологічна частина програми: інтерпретація концептуальної схеми дослідження - мета, об'єкт, предмет, задачі, гіпотези. Проблеми виміру в соціологічних дослідженнях.</p> <p>Тема 10. Сучасні українські та міжнародні соціологічні центри та сфери досліджень.</p> <p>Сучасні соціологічні центри: історія формування. Роль та перспективи соціологічних співтовариств та науково-дослідних організацій в Україні та за її межами. Сучасні соціологічні дослідження в Україні: стан та перспективи.</p>
--	---

Перелік рекомендованої літератури

1. Геєць В. М. Інститути соціалізації в Україні та країнах ЄС: тенденції розвитку та ключові відмінності. *Український соціум*. 2011. № 2. С. 7-34. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2011_2_3
2. Кравчук О. Ю. Соціологія: конспект лекцій для техн. спец.: навч. посіб. Миколаїв : НУК імені адмірала Макарова, 2020. 163 с.
3. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навч. -метод. посіб. для студентів закл. вищ. освіти. Київ : Каравела, 2022. 305 с.
4. Матвієнко Л. В. Соціологія. Короткий конспект лекцій для денної форми навчання [Електронний ресурс] : навч. посіб. Електрон. текст. дані (2775 кб). Миколаїв : НУК, 2019.
5. Мосійчук Т.Є., Крапіва І.В. Контекстність вищої освіти як чинник безпеки соціально-професійних відносин. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. Вип. 2. С.133-141.
6. Пачковський Ю.Ф. Соціологія: теорії середнього рівня: навч. посіб. / за ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю.Ф.Пачковського. Київ: Каравела, 2020. 235 с.
7. Практикум з соціології: навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів освіти/ за ред. В.М.Пічі. 2-ге вид. Львів: «Магнолія 2006», 2012. 368 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є: програмний матеріал, який викладається на лекціях; питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на практичних заняттях; програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає індивідуальні завдання: реферати, презентації, практичне завдання, тематичний тезаурус.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів. Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів

Метод	Форма	Бали	Максимум
Усний контроль	Зворотній зв'язок під час лекцій,	2 бали за 1 тему	20
Практичний контроль	Робота на семінарах – семінари 10 годин всього	7 балів за тему	35
Наратив	Виступ на семінарських заняттях	5	5
Реферування наукових статей	Доповідь	5	10
Ессе	Письмова робота, виступ	10	10
Аналіз статистичних даних, моніторинг	Письмова робота	10 балів	10
Індивідуальне самостійне завдання	Презентація	10	10
Всього (залік)			100

Самостійна робота здобувачів.

Форми	Методи контролю	Строки здачі завдань
Підготовка презентації	презентація	<i>Студент обирає форму самостійної роботи. Тему та строк виконання обговорює з викладачем.</i>
Складання реферату	реферат	
Аналіз статистичних даних, формування моніторингу	звіт	
Тезаурус	тезаурус	
Есе	есе	
Наратив	наратив	

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Есе	10	здатність здобувача презентувати доповідь відповідно теми, гіпотез, проблемних питань, змісту, логіки викладу навчального матеріалу та супроводити її оригінальними власними прикладами, способами доведення.
Моніторинг, аналіз статистичних даних	10	здатність здобувача здійснювати аналіз та узагальнення на основі опрацювання статистичних даних та результатів соціологічних досліджень, теоретичного матеріалу
Презентація	10	здатність студента презентувати проєкт власного дослідження відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням
Реферат	5	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Тезаурус	5	вміння здобувача вищої освіти працювати із спеціальною термінологією (її тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Наратив	5	самостійність та змістовність виконання практичного завдання. вміння здобувача вищої освіти формувати та висловлювати свою думку, пояснювати, співпереживати, переконувати, домагатися поставлених цілей
Практичне завдання	5	самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання заліку можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначає Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І.Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf . У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.
Політика щодо відвідування та	Відвідування семінарських занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних

<i>запізень:</i>	причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачем.
<i>Мобільні пристрої</i>	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.